

LISSABON-DEKLARATIONEN

Inkluderende undervisning set fra de unges synspunkt

I forbindelse med Portugals EU-formandsskab afholdt det portugisiske undervisningsministerium sammen med European Agency for Development in Special Needs Education den 17. september 2007 en høring om de unges syn på uligheder i undervisningssystemet.

Unge med særlige undervisningsmæssige behov fra 29 lande¹ enedes om en række forslag, som tilsammen udgør den såkaldte "Lissabon-deklaration – Inkluderende undervisning set fra de unges synspunkt". De unge er alle i gang med en ungdoms- eller erhvervsuddannelse eller med en videregående uddannelse. Deklarationen indeholder de vigtigste punkter, fremlagt i plenum i det portugisiske parlament, om de unges rettigheder, behov, udfordringer og anbefalinger til at gennemføre inkluderende undervisning med gode resultater.

Deklarationen kan sammenlignes med tidligere officielle europæiske og internationale erklæringer om specialundervisning som for eksempel Rådets resolution fra 1990 vedrørende integration af handicappede børn og unge i almindelige uddannelsessystemer, Salamanca-erklæringen og handlingsprogrammet for specialundervisning, offentliggjort af UNESCO i 1994, Luxembourg-charteret fra Helios-programmet 1996, Rådets resolution fra 2003 om lige uddannelsesmuligheder for handicappede elever og studerende og FN's konvention fra 2006 om handicappedes rettigheder.

1. De unge blev enige om at sætte ord på deres RETTIGHEDER som følger:

- Vi har ret til at blive respekteret og til ikke at blive diskrimineret. Ikke fordi vi ønsker medfølelse. Vi vil blot respekteres som mennesker, der i fremtiden skal leve og arbejde i normale omgivelser.
- Vi har ret til at få tilbudt de samme muligheder som alle andre, men med den støtte, som er nødvendig, for at imødesee de behov, vi har. Ingen må blive overset.
- Vi har ret til at tage beslutninger på egne vegne og foretage vore egne valg. Det er nødvendigt, at vi bliver hørt.
- Vi har ret til et uafhængigt liv. Vi ønsker også at stifte familie og bo i en bolig, der er tilpasset vore behov. Mange af os vil gerne gå på universitetet. Vi vil også ud på arbejdsmarkedet og ønsker ikke at blive isoleret fra ikke-handicappede.
- Alle i samfundet bør kende til vore rettigheder og forstå og respektere dem.

2. De unge gav klart udtryk for deres mening om de vigtigste FREMSKRIDT, de har oplevet under deres uddannelsesforløb:

- Generelt har vi fået en tilfredsstillende støtte i uddannelsen, men der er stadig ting, som skal forbedres.
- Tilgængeligheden til bygningerne er blevet bedre. Mobilitet og tilgængelighed er emner, som i stigende grad kommer på dagsordenen.
- Handicap bliver stadig mere synlige i samfundet.

---

¹ Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Grækenland, Holland, Irland, Island, Italien, Letland, Litauen, Luxembourg, Malta, Norge, Polen, Portugal, Rumænien, Schweiz, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn og Østrig.

- Computerteknologien bliver bedre og bedre, og der findes gode og strukturerede digitale materialer.

3. Der blev også sat fokus på de UDFORDRINGER og BEHOV, som stadig skal imødekommes:

- Behovene for tilgængelighed er forskellige fra person til person, og derfor er der også forskellige former for hindringer i uddannelsessystemet og i samfundet generelt. Behovene kan for eksempel være:

- Mere tid end andre til undervisning og eksamen
- Personlige hjælpere i klassen
- Adgang til materialer der er tilpasset vore behov - og de skal være tilgængelige for os på samme tidspunkt, som de materialer vore klassekammerater benytter, altså uden forsinkelser.

- Det frie studievalg begrænses somme tider af manglende tilgængelighed til bygninger og materialer (udstyr og bøger) samt utilstrækkelige teknologiske værktøjer.

- Vi har behov for fag og færdigheder som giver mening for os og vores fremtid.

- Vi har brug for ordentlig rådgivning gennem skoleforløbet om de muligheder, vi har, set ud fra vore individuelle behov.

- Der eksisterer stadig en stor mangel på viden om handicappede. Lærere, andre elever og nogle forældre kan godt have en negativ holdning til os. Ikke-handicappede bør vide, at de altid kan spørge den handicappede selv, om vedkommende har brug for hjælp eller ej.

4. Om INKLUDERENDE UNDERVISNING sagde de unge:

- Det er meget vigtigt, at alle får frihed til at vælge, hvor de vil tage deres uddannelse.

- Inkluderende undervisning lykkes selvfølgelig bedst, når de rette betingelser er til stede. Det vil sige de rigtige former for støtte og ressourcer og veluddannede lærere, som skal være motiverede og kende og forstå vores behov. De skal kunne spørge ind til behovene og skal kunne samarbejde med hinanden gennem hele skoleforløbet.

- Der er mange fordele ved den inkluderende undervisning: vi opnår bedre sociale færdigheder og får flere erfaringer, vi lærer at gebærde os i den virkelige verden. Vi har brug for venner både med og uden særlige behov.

- Inkluderende undervisning kombineret med individuel specifik støtte er den bedste måde at forberede sig til en videregående uddannelse på. Centre med specialviden på dette område kan give os den fornødne støtte og være behjælpelige med at give universiteterne den rette viden om, hvilken slags støtte vi har brug for.

- Inkluderende undervisning er til gavn både for os og alle andre.

KONKLUSIONEN fra de unge lyder:

Vi skal selv skabe vores fremtid. Vi er nødt til at fjerne de barrierer der eksisterer både inden i os selv og hos ikke-handicappede. Vi skal kunne se ud over vores handicap – så vil vi også have lettere ved at blive accepteret som dem, vi er.

Lissabon, september 2007

Dette dokument er udarbejdet med støtte fra agenturets medlemslande samt Europa-Kommissionens Generaldirektorat for Uddannelse og Kultur (http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm).

